

Het cultuurconflict

Columns - 16 mei 2018 - Auteur: Merlijn Schoonenboom

"Laag-bij-de-grondse propaganda voor Erdogan!", zie ik in de karakteristieke grote letters op de voorpagina van boulevardblad Bild staan. De reden voor de opwinding: Mesut Özil, lid van het Duitse nationale voetbalteam, wereldkampioen van 2014, heeft zich in Londen laten fotograferen met de Turkse president Erdogan, die bezig is met zijn verkiezingscampagne. Bild ziet daarin niets minder dan een verraad aan de Duitse natie

Dezelfde verontwaardiging is ook in de berichten van veel kwaliteitsmedia over de actie van de voetballers Mesut Özil en Ilkay Gündogan te horen. Zelfs de politiek, van rechts tot links, is zeer beslist: "De president van een voetballer van het nationale team heet Frank Walter Steinmeier", vindt de voormalige lijsttrekker van de Grünen, Cem Özdemir. De onverstoorbare Angela Merkel laat kritisch weten dat de situatie "vragen opwerpt en tot misverstanden leidt".

De opwinding is goed voor te stellen. De Duitse voetballers worden gebruikt voor de doeleinden van een politicus die lijnrecht ingaat tegen de waarden van een westerse democratische natie. Het is nog maar kort geleden dat de Duits-Turkse journalist Deniz Yücel na een jaar gevangenis is vrijgelaten. Hij zat vast zonder enige formele aanklacht - een beter bewijs voor de ondemocratische structuur in Turkije is er niet.

Alleen: ik moest bij de Bild-foto toch ook denken aan een andere foto die van Özil en een politicus is gemaakt. Acht jaar geleden is het alweer, dat de voetballer Angela Merkel ontmoette in de kleedkamer van het Duitse elftal. Hij wachtte haar op met ontbloot bovenlijf, zij was gekleed, en ze gaven elkaar haast liefdevol een hand. Ook over die foto was destijds een enorme opwinding, maar toen was het opwinding van vreugde.

De Merkel-foto markeerde een van Özils eerste optredens als 'nieuwe Duitser'. Hij was weliswaar in Duitsland geboren, maar was tot 2007 Turks staatsburger gebleven - mede omdat het in Duitsland lang moeilijk was voor kinderen van gastarbeiders Duitser te worden. Nieuw beleid maakte dat nu mogelijk. Nog nauwelijks niemand had hem horen spreken, maar hij diende vanaf nu als mascotte voor een nieuw zelfbeeld

van de Duitse elite: de foto zou bewijzen dat Duitsland een 'veelkleurig' land was geworden, een succesvolle multiculturele natie.

Ik woonde net in Duitsland en was destijds toch wat verbaasd over dit algemene jubelen. In Duitsland deed men wel erg graag alsof de pendel de andere kant opsloeg, terwijl in Frankrijk, Engeland en Nederland de conflicten en de polarisatie toenamen. In Nederland hadden we net een klein decennium van 'multicultureel drama' achter de rug. De veelkleurigheid van het voetbalelftal stond niet meer per se voor een idylle, maar bleek ook een bron van culturele conflicten te kunnen worden.

Merlijn Schoonenboom verbindt in zijn maandelijkse column persoonlijke ervaringen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen in Duitsland

De foto van Merkel en Özil in 2010 bleek achteraf inderdaad het eind van de Duitse jubelstemming te zijn geweest. Korte tijd later kwam het grote debat over de thesen van [Thilo Sarrazin](#), daarna kwam de opkomst van de AfD, de vluchtelingen crisis, de [Böhmermann-affaire](#) en het besef dat vele Turken zich meer met Erdogan identificeerden dan met bondspresident Steinmeier. Met andere woorden: ook in Duitsland bleek het ideaal niet vanzelf te gaan.

Opnieuw is het een foto van Mesut Özil waarin de emoties hierover samenkomen. Opnieuw doet zijn eigen motief minder ter zake, opnieuw gaat het vooral om zijn nieuwe symboolfunctie, al is dat nu van 'mislukte integratie', zoals een krant het omschreef. Van *'himmelhoch jauchzend'* tot *'zum Tode betrübt'* binnen een paar jaar; met minder blijken de Duitse media het over het thema multiculturalisme niet te willen doen.

Misschien wordt het tijd dat Duitsland een wat nuchterder benadering rond het thema toelaat. Minder engelen of duivels van Duits-Turkse inwoners (of vluchtelingen) maken, meer vragen wat ze nu zelf echt denken. De antwoorden kunnen minder prettig of zelfs politiek-incorrect zijn, maar je weet tenminste wie

je eigen burgers zijn. Dat vermijdt vele toekomstige 'misverstanden' - en kan misschien zelfs een realistischer integratiebeleid opleveren.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/26064/het-cultuurconflict>